

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

HARİTA-TAPU-KADASTRO

**MEDENİ USUL HUKUKU
380H00020**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. MEDENİ USUL HUKUKU'NUN AMACI VE UYGULAMA ALANI	3
1.1. Medeni Usul Hukuku'nun Amacı	3
1.2. Medeni Usul Hukuku'nun Uygulama Alanı	4
1.3. Yargı Örgütü	4
1.4. Yargı Görevlileri	6
1.4.1. Hâkimler	6
1.4.2. Savcılar	6
1.4.3. Adliye Memurları	6
1.4.3.1. Yazı İşleri Müdürleri	7
1.4.4. Avukatlar	7
1.4.5. Noterler	8
1.5. Mahkemelerin Görevi	8
1.5.1. Anayasa Mahkemesinin Görevi	8
1.5.2. Yargıtayın Görevi	9
1.5.3. Askerî Yargıtay	12
1.5.4. Uyuşmazlık Mahkemesi	14
1.5.5. Bölge İdare Mahkemesi	14
1.5.6. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi	14
1.5.7. Sayıştay	15
1.5.8. Yüksek Seçim Kurulu	15
1.6. Mahkemelerin Yetkisi	15
UYGULAMA FAALİYETİ	17
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	20
2. YARGILAMAYA İLİŞKİN ESASLAR	20
2.1. Taraflar	20
2.2. Davanın Açılması	20
2.3. Davaya Cevap	20
2.4. Tahkikat	21
2.5. Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri	21
2.6. Delillerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	22
2.7. Davayı Sonuçlandıran Taraf Muameleleri	23
2.8. Karar ve Hüküm	23
2.9. Davadaki Özel Durumlar	24
2.9.1. Dava Arkadaşlığı	24
2.9.2. Davaya Müdahale	25
2.9.3. Davanın İhbarı	25
2.9.4. Davaların Ayrılması	26
2.9.5. Davaların Birleştirilmesi	26
2.9.6. Davanın Islahı	27
2.10. Kanun Yolları	28
2.10.1. Temyiz Kanun Yolu	28
2.10.2. Karar Düzeltme	29

2.10.3. Yargılamanın Yenilenmesi	29
UYGULAMA FAALİYETİ	30
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	32
MODÜL DEĞERLENDİRME	33
CEVAP ANAHTARLARI	36
KAYNAKÇA	37

AÇIKLAMALAR

KOD	380H00020
ALAN	Harita-Tapu-Kadastro
DAL/MESLEK	Tapuculuk, Kadastroculuk
MODÜLÜN ADI	Medeni Usul Hukuku
MODÜLÜN TANIMI	Türk Medeni Kanunu'na uygun olarak Medeni Usul Hukuku'nu oluşturan temel esasları yorumlayabilecek davranışları kazandıracak öğrenme materyaldir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Bu modülün ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Medeni Usul Hukuku'nu kavramak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Sınıf ortamında, Türk Medeni Kanunu'na uygun olarak Medeni Usul Hukuku'nu oluşturan temel esasları kavrayabileceksiniz. Amaçlar 1. Medeni Kanuna göre Medeni Usul Hukuku'nun uygulama alanlarını açıklayabileceksiniz. 2. Medeni Kanun'a göre yargılamaya ilişkin esasları uygulayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, bilgi teknolojileri ortamı Donanım: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, internet, broşür, gazete, dergi, resimler, kitaplar, yansıtıcı (projeksiyon), örnek olay incelemeleri
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Mesleğimiz özellikle tapu sicili, miras yoluyla mal edinme ve kadastro işlemleri söz konusu olduğunda hukuk konuları ile ilişkili hâle gelmektedir. Mesleğimizin mensupları bu konular dolayısıyla hukuki kavram ve terimlerle karşılaşmaktadır. Bununla beraber hayatımızın değişik dönemlerinde istenirse de mahkemelerle muhatap olabileceğiz.

Bu modülde, yukarıda bahsettiğimiz konuların bütün problemlerine çözümler sunulmuş değildir. Karşılaşılabilecek soruların hepsi cevaplanmış da değildir. Ancak belli konularda genel bir fikir vermeye çalışılmıştır.

Modülde; Türkiye'deki mevcut yargı örgütünü ve birbirleriyle bağlantısını, değişik mahkemelerin görev alanlarını, çözümün mahkeme yolu olduğu bir konuda sürecin nasıl işlediğini bulacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Türk Medeni Kanunu'na göre Medeni Usul Hukuku'nun uygulama alanlarını açıklayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizdeki insanlardan daha önce mahkeme ile ilgili işleri olanlarla görüşerek dava konularını ve bu davalara hangi mahkemenin baktığını öğreniniz. Böylece hangi davalara hangi mahkemelerin baktığı konusunda ön bilgi edinerek edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. MEDENİ USUL HUKUKU'NUN AMACI VE UYGULAMA ALANI

Medeni Hukuk, bir ülke yurttaşlarının birbirleriyle ve belirli ölçüde devletle, doğrudan doğruya veya dolaylı olan ilişkilerini düzenleyen kurallardan oluşan bir hukuk dalıdır.

Medeni Usul Hukuku ise yargılama hukuku içinde yer alan bir hukuk dalıdır.

1.1. Medeni Usul Hukuku'nun Amacı

Medeni Usul Hukuku, kişilerin hareket özgürlüğünün sınırlarını belirlemekte ve bu sınırların aşılması hâlinde bunlara birer yaptırım öngörmektedir. Bu sınırlar içinde kişiler diledikleri gibi davranmak özgürlüğüne sahiptirler. Ancak bu sınırların aşılması hâlinde hukuk kuralları, diğer kurallardan farklı olarak zorlayıcı nitelik taşıdığından yaptırım öngörmektedir.

Medeni Usul Hukuku'nun başta gelen amacı, sübjektif (kişisel) hakların gerçekleşmesini sağlamaktır. Devlet kişilerin kendi güçleriyle hak elde etmesini yasakladığı için, kişisel hakların yerine getirilmesi ancak Medeni Usul Hukuku'nun yardımıyla mümkün olmaktadır.

Medeni Usul Hukuk'u, tarafların haklarının temini ve gerçekleşmesini sağlarken aynı zamanda objektif hukukun gerçekleşmesini de sağlar. Bu faaliyet, mahkemenin verdiği hükmün kesin hüküm hâlini almasıyla sonuçlanır. Kesin hüküm, bozulan hukuki barışın yeniden temini ile bozulan menfaat dengesinin yeniden tesisidir.

Medeni Usul Hukuku'nun diğer bir amacı, hukuki barışın korunmasıdır. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın kesin biçimde çözülmesi aynı zamanda hukuki barışın da teminini sağlar.

1.2. Medeni Usul Hukuku'nun Uygulama Alanı

Medeni Usul Hukuku'nun ödevi, özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların yargı organları önünde çözümü için yargılama kurallarını düzenlemektir. Yargı faaliyetinin iyi yürütülebilmesi için, bu faaliyet çeşitli kollara ayrılmıştır. Bir yargı koluna giren uyuşmazlık diğer yargı koluna giren mahkeme tarafından incelenemez. Bir uyuşmazlığın hangi yargı kolunda çözüleceği, o uyuşmazlığın türüne ve kimler arasında doğduğuna bakılarak belirlenmektedir.

Medeni Usul Hukuku, medeni yargıda uygulanması gereken, başka bir deyişle toplumdaki gerçek veya tüzel kişilerin kendi aralarındaki veya gerçek kişiler ile tüzel kişiler (şirket, dernek, vakıf vb.) arasındaki özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanması gereken usul (yargılama) kurallarını belirler.

Örneğin, iki kişi veya şirket arasındaki satım, kira, bağışlama gibi özel hukuk sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hakkında açılan davalara hukuk mahkemelerinde bakılır ve bu davalarda uyulması gereken yargılama usulü Medeni Usul Hukuku'na göre belirlenir. Daha genel bir deyişle, Medeni Hukuk, Aile Hukuku, Borçlar Hukuku, Eşya Hukuku, Miras Hukuku, Ticaret Hukuku, İş Hukuku gibi hukuk alanlarında doğan uyuşmazlıkların çözümünde Medeni Usul Hukuku kuralları uygulanır. Tazminat, alacak davaları ile şahsın bizzat kendisini ilgilendiren boşanma, nafaka, nüfus kaydı vb. davaları bu usul hükümlerince araştırılır.

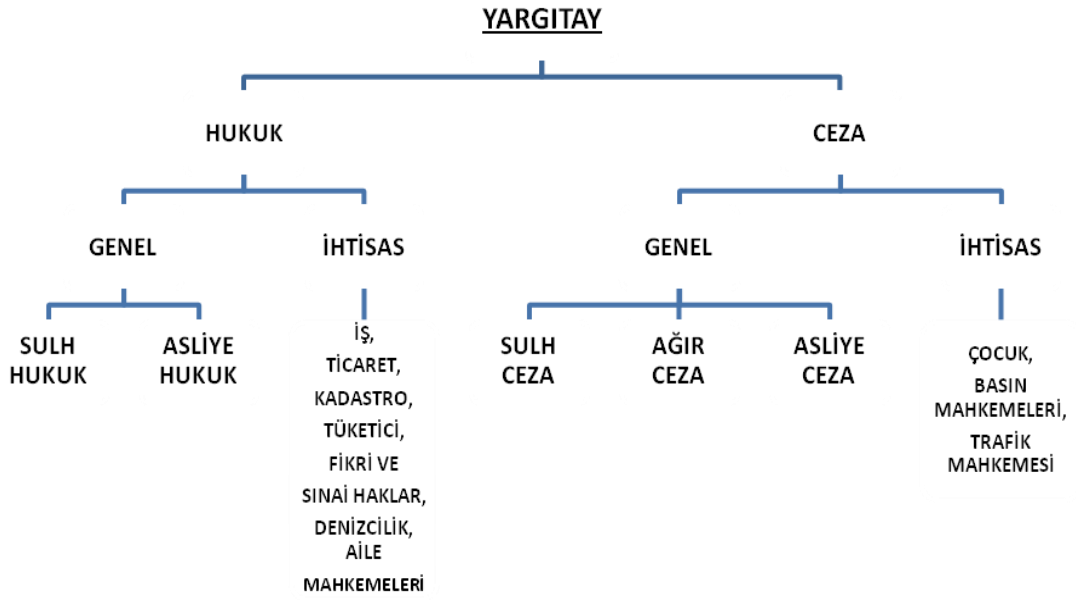
Buna karşılık, devletin idari bir işlemi nedeniyle açılacak davalar idare mahkemesinde görülür ve idari yargılama usulüne tabi olur.

1.3. Yargı Örgütü

Yargı, genel anlamda devletin hukuk düzeninin devam etmesi ve kişilerin kişisel haklarının korunması amacını güden faaliyetidir. Bu faaliyet, devlet için hem bir hak hem de yükümlülüktür. Bilindiği gibi yargı, yasama ve yürütmenin yanında devletin üçüncü fonksiyonudur.

Yargı faaliyeti bir bütün oluşturmakla birlikte, bu faaliyetin daha iyi yerine getirilebilmesi için bölünmüştür.

Türk yargı örgütünü temelde sekiz ana birim hâlinde aşağıdaki gibi gösterebiliriz:



Şema 1.1: Türk yargı örgütü ve Yargıtay alt birimleri

Bunların bazılarının da kendi alt birimleri vardır:



Şema 1.2: Askerî Yargıtay alt birimleri



Şema 1.3: İdare Mahkemesi alt birimleri

1.4. Yargı Görevlileri

Yargı görevlileri, hâkimler, savcılar, adliye memurları, avukatlar ve noterlerdir.

1.4.1. Hâkimler

Devlet yargı yetkisini mahkemeler eliyle ve bu mahkemelerin başında bulunan hâkimler aracılığı ile kullanır

Adli ve idari yargı olmak üzere iki ana kola ayrılan hâkimlik mesleği, adli yargı bakımından sadece Hukuk Fakültesi mezunları arasından ihtiyaca göre açılan sınavlarla seçilirler. İdari yargı hâkimleri ise başta hukuk fakültesi olmak üzere siyasi bilgiler, iktisadi ve idari bilimler fakültesi mezunları arasından sınavla seçilmektedir. Yüksek mahkemeler olan Yargıtay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesinin hâkim üyeleri ise Cumhurbaşkanı tarafından seçilerek atanmaktadır.



Resim 1.1: Hâkim

1.4.2. Savcılar

Savcıların asıl görev alanı, ceza ve ceza yargılaması hukukudur. Özel hukuka ilişkin davalarda kural olarak savcılarının bir görevi yoktur. Ancak, çok istisnai hâllerde savcılara hukuk davalarını açma görevi verilmiştir. Bu hâller ise kamu düzeniyle ilgili olan hâllerdir



Resim 1.2: Savcı

1.4.3. Adliye Memurları

Adliye memurları; yazı işleri müdürleri, mübaşirler, avukatlar, zabıt kâtipleri ve noterlerdir.

1.4.3.1. Yazı İşleri Müdürleri

Mahkemelerin tüm yazı işlerinin düzen içinde yürütülmesi, dosyaların muhafaza edilmesi, tebligat yapılması yazı işleri müdürünün görevidir.

1.4.3.2. Zabıt Kâtipleri

Zabıt kâtibi, mahkemede yazı işleri müdürünün denetiminde çalışan yargı memurudur. Duruşmalarda ve duruşma dışında tutanak düzenlemek ve kararları yazmak görevini yerine getirirler. Mahkemenin resmî tanığı durumundadır. Bu nedenle tutanak, hâkim ve taraflar yanında zabıt kâtibi tarafından da imzalanır. İmzasının bulunmadığı tutanak bozma sebebi sayılmaktadır.

1.4.3.3. Mübaşirler

Duruşmalara tarafların çağırılması, duruşma salonuna alınması ve duruşmanın disiplinini sağlamak için hâkim tarafından verilen görevleri yerine getirmekle görevli olan memurlardır.



Resim 1.3: Mübaşir

1.4.4. Avukatlar

Avukat, her türlü hukuki sorun ve uyuşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanması konusunda her derecede yargı organları ve hakemlerle, resmî ve özel kişi, kurul ve kurumlara yardım etmek amaçlarıyla hukuki bilgi ve tecrübelerini, adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis ederek kamu hizmeti gören serbest meslek sahibi kişidir.

Ülkemizde bir dava açabilmek veya açılmış olan davayı takip edebilmek için avukat tutma zorunluluğu yoktur



Resim 1.4: Avukatlar

1.4.5. Noterler

Noterler yargı faaliyetine dolaylı katılan kişilerdir. Noterlerin belgelendirdikleri işlemler, hukuki güvenliği sağlamak ve doğabilecek uyuşmazlıkları gidermeye yöneliktir.



Resim 1.5:Noterlik



Resim 1.6:Noterde bir işlem

1.5. Mahkemelerin Görevi

Bir hukuk davasının hangi mahkemede görüleceği sorunu, görev kurallarının konusunu oluşturur. Görev konusu kamu düzenine ilişkin olup emredici nitelik taşır. Bir davanın görüleceği mahkeme, dava konusunun miktarı veya değerine göre belirlenebileceği gibi, davanın niteliğine göre de belirlenebilir. Bunların yanında davalara çeşitli kanunlarla görevlendirilmiş özel uzmanlık mahkemelerince de bakılabilir.



Resim 1.7: Mahkemede bir oturum (hâkim ve zabıt kâtibi)

1.5.1. Anayasa Mahkemesinin Görevi

Anayasa Mahkemesinin görevleri şunlardır:

- Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılıkları iddiasıyla açılan iptal davalarına bakmak,
- Mahkemelerce kendisine Anayasanın ilgili maddesine göre intikal ettirilen işleri ve Yüce Divan sıfatıyla çalışırken veya siyasî partilerin kapatılmasına ilişkin davalarda aynı madde gereğince ön mesele olarak bakması gereken işleri karara bağlamak,

- Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcısı vekilini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay başkan ve üyelerini görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak,
- Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalara bakmak,
- Siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak,
- Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine veya milletvekili olmayan bakanların dokunulmazlığının kaldırılmasına Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilmesi hâllerinde, ilgililerin Anayasa veya İçtüzük hükümlerine aykırılık iddiasına dayanan iptal istemlerini karara bağlamak,
- Uyuşmazlık Mahkemesine Başkanlık edecek üyeyi kendi üyeleri arasından görevlendirmek,
- Anayasa ile verilen diğer görevleri yerine getirmektir.



Resim 1.8: Anayasa Mahkemesi ve üyeleri

1.5.2. Yargıtayın Görevi

Yargıtay, temyiz mahkemesidir. Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı mercine bırakmadığı karar ve hükümlerin, son inceleme yeridir. Kanunla belirtilen davalara ise ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

1.5.2.1. Hukuk Mahkemeleri

Hukuk Mahkemeleri; Asliye Hukuk Mahkemeleri ve Sulh Hukuk Mahkemeleridir

➤ Sulh Hukuk Mahkemeleri

Tek hâkimli olan bu mahkemelerin görevi Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 8. maddesinde belirtilmiş olan istisnai davalara bakmaktır.

İş çok olan yerlerde bu mahkemeler birden ziyade olabilir, her il ve ilçe merkezinde, iş çok olan bucaklarda sulh mahkemesi kurulur.

➤ **Asliye Hukuk Mahkemeleri**

Her ilçede ve il merkezinde kurulu bulunan asliye hukuk mahkemeleri genel görevli mahkemeler olup Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevi dışında kalan bütün davalara ve işlere bakmakla görevlidirler.

Bu mahkemeler de işin çokluğuna göre birden ziyade olabilir, tek hâkimli mahkemelerdir. Aynı bir ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde o yer Asliye Hukuk Mahkemesi aynı zamanda Ticaret Mahkemesi sayılır ve ticari davalara da bakar.

1.5.2.2. İhtisas Mahkemeleri

İhtisas Mahkemeleri; İş Mahkemeleri, Ticaret Mahkemeleri, Tapulama (Kadastro) Mahkemeleri ve İcra Tetkik Mercileridir.

➤ **İş Mahkemeleri**

İş Mahkemeleri Kanunu'nun ilgili maddesinde öngörülen iş davalarına bakan, tek hâkimli mahkemeler olup bu tür davaların ve ihtilafların yoğun olduğu yerlerde görülen lüzum üzerine kurulurlar.

➤ **Ticaret Mahkemeleri**

Ankara, İstanbul, İzmir gibi ticari nitelikte davaların yoğun olduğu merkezlerde kurulu olan bir başkan ve iki üyeden müteşekkil toplu mahkemeler olup o yerlerdeki Asliye Hukuk Mahkemelerinin birer dairesi durumundadırlar.

İşin yoğunluğuna göre birden fazla ticaret mahkemesi kurulabilir. Görevleri ticari davalara bakmaktır.

Patent Haklarının Korunması, Endüstriyel Tasarımların Korunması, Coğrafi İşaretlerin Korunması, Markaların Korunması amacı ile İstanbul ilinde üç hâkimli toplu mahkeme şeklinde çalışacak Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dan doğan uyuşmazlıklara bakmak üzere İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde tek hâkimle çalışacak Tüketici Mahkemeleri kurulmuştur.

İstanbul dışındaki yerlerde ise komisyonların bulunduğu ağır ceza merkezlerinde olmak üzere; hukuk davalarına asliye hukuk mahkemelerinin, ikiden fazla hukuk mahkemesi varsa 3 nu.lı Asliye Hukuk Mahkemesinin, iki asliye hukuk mahkemesi varsa 1 nu.lı Asliye Hukuk Mahkemesinin bakması uygun görülmüştür.

➤ **Tapulama (Kadastro) Mahkemeleri**

Tapulama Kanunu'na göre kurulan ve tek hâkimli olan bu mahkemeler, Kadastro Kanunu'nun ilgili maddesi ile Kadastro Mahkemesi adını almıştır. Görevlerini ilgili Yasa hükümlerine göre yürütürler.

➤ **Kadastro Mahkemesi;**

Taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı aynî haklara,
Tapuya tescil veya şerh edilecek veya beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara,
Sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına,
Kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi istek üzerine veraset belgesi de verebilir.

➤ **Kadastro Mahkemesi, yalnız kadastro işlerine münhasır (ait) olmak üzere;**

Velisi veya vasisi bulunmayan küçüklere ve kısıtlılara kayyım tayin eder. Bunların menfaatlerini korumak amacıyla Türk Medeni Kanunu'nun hâkimin iznini şart kıldığı hâllerde bu izni verir.

Tutanağı düzenlenen taşınmaz mallara ait ihtiyati tedbir kararı verebilir. Bu kararı hemen o yerin kadastro ve tapu sicil müdürlüklerine bildirir. Tedbir kararı alan taraf, karar gününden itibaren usulün öngördüğü süre içinde Kadastro Mahkemesinde dava açmadığı takdirde tedbir kendiliğinden hükümsüz kalır.

Kadastro komisyonu tarafından gönderilen tutanaklara ait davaları, Askı ilanı süresinde açılan davaları, Kadastro Mahkemesine devredilen dava ve dosyaları, Kadastro Mahkemelerine dava açıldıktan sonra, tespitten önceki haklara dayanarak asli müdahil olarak katılanların iddialarına dair uyuşmazlıkları inceler ve karara bağlar.

➤ **İcra Tetkik Mercileri**

İcra ve İflas Kanunu'na göre kurulan ve tek hâkimli olan bu mahkemeler, kendilerine bağlı olan İcra ve İflas Dairelerinin muameleleri ile ilgili itirazları ve bu dairelerin görevlileriyle alakalı şikâyetleri değerlendirerek bir sonuca bağlarlar. Ayrıca İcra İflas Kanunu'nun ilgili maddelerinde düzenlenen icra ve iflas suçlarına ilişkin tahkikatları yürüterek sorumluları hakkında yasada öngörülen cezaları tertip ederler.

1.5.2.2. Ceza Mahkemeleri

Ceza Mahkemeleri; Sulh Ceza Mahkemeleri, Asliye Ceza Mahkemeleri, Ağır Ceza Mahkemeleri ve İhtisas Mahkemeleridir.

➤ **Sulh Ceza Mahkemeleri**

Sulh Ceza Mahkemeleri tek hâkimli mahkemelerdir. Bakmakla görevli oldukları davalar şunlardır:

Özel yasalarda ve tüzüklerde Sulh Ceza Mahkemelerinin göreceği belirtilen kabahat cinsinden davalara,

Türk Ceza Kanunu'nun 11. maddesinde tanımı yapılan kabahatlere mahsus cezaları gerektiren fiillerle ilgili davalara,

Yukarı sınırı bir seneyi geçmeyen hapis cezasını gerektiren fiillerle ilgili davalara,

İdari mercilerce verilmiş olan ve Sulh Ceza Mahkemelerine itiraz edilebileceği belirtilen kararlarla ilgili davalara bakmakla görevlidirler.

Sulh Ceza Mahkemesinin Kurulu bulunduğu mahallin iş durumuna göre birden ziyade olabilir ve yine iş durumuna göre bunlardan birisi Trafik Mahkemesi olarak görevlendirilebilir.

➤ **Asliye Ceza Mahkemeleri**

Sulh Ceza ve Ağır Ceza Mahkemelerinin görevleri dışında kalan, özel yasasında asliye ceza mahkemesince görülüp karara bağlanacağı açıklanan veya özel yasasında hangi mahkemede görülüp karara bağlanacağı açıklanmamış olmakla birlikte sulh ve ağır ceza mahkemesinin görevi içinde bulunmayan bütün ceza davalarına bakmakla görevli, tek hâkimli mahkemelerdir.

Her Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde bir Cumhuriyet Savcısı bulunur ve duruşmalarına iştirak eder. Bu mahkemeler de iş yoğunluğuna göre birden başlamak üzere teselsül (takip) eden numaralar alarak adlandırılırlar.

Bunlardan 1 numaralı olan kaçakçılık davalarına, 2 numaralı olan basın yolu ile işlenen suçlarla ilgili davalara bakarlar. Bölgenin özelliği gerektiriyorsa bu mahkemelerden bir tanesi kambiyo suçlarına bakmakla görevlendirilir.

➤ **Ağır Ceza Mahkemeleri**

Bir başkan ve iki üyeden teşekkül eden bu mahkemeler, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun ilgili maddesinde sayılan ölüm, ağır hapis ve on seneden fazla hapis cezalarını gerektiren cürümlerle ilgili davalara bakarlar.

Bu mahkemelerin duruşmalarında da Cumhuriyet Savcısı hazır bulunmaktadır. Ağır Ceza Mahkemeleri de kurulu buldukları bölgenin iş durumuna göre birden ziyade olabilir. Asliye Ceza Mahkemelerinde olduğu gibi 1 numaralı olanlar kaçakçılık, 2 numaralı olanlar basın davalarına bakmakla yükümlüdürler. Bunların dışında kalmakla birlikte suçluların görev, sıfat ve memuriyetleri sebebi ile ağır ceza mahkemelerinde görülmesi kararlaştırılan davalara da bakarlar.

➤ **İhtisas Mahkemeleri**

Çocuk Mahkemeleri

Yasa ile kurulan bu mahkemeler bir başkan ve iki üyeden oluşan toplu mahkemelerdir.

15 yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlara ilişkin davalara bakmakla yükümlüdürler.

1.5.3. Askerî Yargıtay

Askerî yargının üst dereceli mahkemesi olan Askerî Yargıtay, Anayasanın ilgili maddesi ile düzenlenmiştir.

Askerî Mahkemelerde verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Bu görevinin dışında asker kişilerin kanunla gösterilen belli davalarına ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askerî Yargıtay üyeleri, birinci sınıf askerî hâkimler arasından Askerî Yargıtay Genel Kurulunun her boş yer için göstereceği üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

1.5.3.1. Askerî Ceza Mahkemesi

Askerî ceza yargısı Askerî Mahkemelerin, askerî ceza yargısı alanındaki yargısal faaliyetleridir. Askerî ceza yargısı yukarıda verilen adlî yargının ceza yargısı kısmına çok benzer.

Askerî yargı da adlî yargı gibi iki derecelidir. Askerî ceza yargısının ilk derece mahkemeleri “Askerî Mahkemeler” ve “Disiplin Mahkemeleri” olmak üzere ikiye ayrılır.

➤ Askerî Mahkemeler

Askerî Mahkemeler, kolordu, ordu, kuvvet komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığı nezdinde Milli Savunma Bakanlığınca kurulan, iki askerî hâkim ve bir subay üyeden müteşekkil (oluşan) mahkemelerdir.

Genelkurmay bünyesindeki Askerî Mahkeme, general ve amiralleri yargıladığı zaman üç askerî hâkim ile iki general veya amiralden teşekkül eder (oluşur). 200 veya daha fazla sanıklı davalarda Askerî Mahkemelerde dört hâkim ve bir subay üye bulunur.

Askerî Mahkemeler, asker kişilerin askerî olan suçları ile bunların asker kişiler aleyhine veya askerî mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidirler.

➤ Disiplin Mahkemeleri

Disiplin mahkemeleri, biri başkan, ikisi üye olmak üzere üç subaydan müteşekkil olup (oluşup), alay, tümen, kolordu, ordu, Jandarma Genel Komutanlığı, Kuvvet Komutanlıkları, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı ve Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulur.

Asker kişilerin disiplin suçlarına ait davalara bakarlar. Bu mahkemelerin vereceği kararlara bir üst disiplin mahkemesine üç gün içerisinde itirazda bulunulabilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesin olup verilen hükümlerde kanuna aykırılık bulunduğu tespit edilmesi durumunda Genelkurmay Başkanı, Askerî Yargıtaya başvurması için Askerî Yargıtay Başsavcısına yazılı emir verilmesi hususunda Milli Savunma Bakanından istemde bulunabilir.

1.5.3.2. Sıkıyönetim Mahkemeleri

Anayasa'nın ilgili maddesindeki şartların tahakkuku hâlinde ilan edilen sıkıyönetim ilanı kararı üzerine bölgesinde sıkıyönetim ilan edilen komutanlık emrindeki Askerî Mahkemeler, sıkıyönetim ilanı ile birlikte sıkıyönetim Askerî Mahkemesi sıfatını kazanırlar. Bu mahkemelerden verilen kararların son inceleme mercii de Askerî Mahkemelerde olduğu gibi Askerî Yargıtaıdır.

1.5.4. Uyuşmazlık Mahkemesi

Uyuşmazlık Mahkemesi; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş, adli, idari ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözmeye yetkili ve kanunla kurulup görev yapan bağımsız bir yüksek mahkemedir.

Özel kanun uyarınca hakeme başvurulmasının zorunlu olduğu hâllerde, eğer hakemlik görevi hâkim tarafından yerine getirilmiş ise bu merci, davanın konusuna göre, yukarıdaki fıkrada yazılı adli veya idari yargı mercilerinden sayılır.

Danıştay veya idare mahkemeleri veya vergi mahkemeleri ile Askerî Yüksek İdare Mahkemesi arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıkları bu mahkemede çözümlenir. Asliye Ceza Mahkemeleri ile Askerî Mahkemeler arasındaki uyuşmazlıklar da bu mahkemede görülür.

1.5.5. Bölge İdare Mahkemesi

Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hâkim tarafından verilen kararları itiraz üzerine inceleyerek karara bağlar, idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözümler.

1.5.5.1. İdare Mahkemesi

İdarenin yaptığı tasarruflar ve uygulamalarla ilgili iptal davalarını, genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları sonuca bağlar.

1.5.5.2. Vergi Mahkemesi

Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunlara ilişkin zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları, Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasına ilişkin davaları hâllerde.

1.5.6. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi

Bu mahkeme, ilgili yasa ile kurulmuş olup teşkilatı Milli Savunma Bakanlığı kuruluş ve kadrolarında gösterilir. Organları; Daireler, Daireler Kurulu, Başkanlar Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu ve Genel Kuruldur. Üyeleri iki yılını doldurmuş kurmay yarbaylarla, albay rütbesinde üç yılını doldurmamış kurmay subaylar ve en az yarbay rütbesinde birinci sınıf

askerî hâkimler arasından, her boş üyelik için Askerî Yüksek İdare Mahkemesince ve Genelkurmay Başkanlığınca gösterilecek üçer aday arasından Cumhurbaşkanınca seçilirler.

Bu yüksek dereceli mahkeme, asker kişileri ilgilendiren ve askerî hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların ilk ve son derece mahkemesi olarak yargı denetimini yapar.

1.5.7. Sayıştay

Klasik anlamda bir mahkeme olmamakla birlikte hesap mahkemesi olarak nitelendirilmekte ve hatta bazı hesap konularında kesin hüküm verdiği için yüksek mahkeme olarak kabul edilmektedir.

Sayıştay; genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek, sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

1.5.8. Yüksek Seçim Kurulu

Yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Oluşumu içerisinde yer alan üyelerin hepsi Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca seçilir ve bu yüksek dereceli mahkemelere mensup olan hâkimlerdir.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un ilgili maddelerinde zikredilen (ifade edilen) seçimle ilgili görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.



Resim 1.9: Yüksek Seçim Kurulundan açıklama

1.6. Mahkemelerin Yetkisi

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılabileceğinin tayinini ifade eder. Her mahkeme Türkiye'nin coğrafi sınırları içinde ortaya çıkmış olan her ihtilafa bakmak yetkisine sahip değildir. Mahkemelerin bakabilecekleri ihtilaflar, onların kaza çevresi ile sınırlandırılmıştır. Her mahkeme kendi kaza çevresine dâhil olan ihtilaflar hakkında yetkilidir. Mahkemelerin kaza çevresi, idari teşkilat hudutlarına göre tayin olunur. Ancak bu, kaza (ilçe) çerçevesindedir. Sulh Mahkemeleri istisna olarak (bu kuralın dışında) nahiyelerde de (bucaklarda da) oluşturulabilir.

Usul Kanunu'nda yetkinin esas itibariyle davalının ikametgâhına tabi olduğunu belirtmiştir. Ancak bu kural da kanunun bazı davalar için amme intizamı mülahazası (kamu düzeni düşüncesi) ile mutlak yetkili mahkemeler tesis etmemiş olması şartı ile genel yetkiyi ifade eder.

Taşınmazlarla ilgili mülkiyet davaları ikametgâha bakılmaksızın, taşınmazın bulunduğu yerdeki mahkemede görülür. Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, davacının ikametgâhı veya eşlerin davadan evvel son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Dava konuları boşanma, nafaka, alacak, tazminat ve miras olan unsurlara göre aşağıdaki işlemleri değerlendiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Medeni usul hukukunun uygulama alanına göre değerlendiriniz.	➤ Medeni Usul Hukuku, toplumdaki gerçek veya tüzel kişilerin kendi aralarındaki veya gerçek kişiler ile tüzel kişiler arasındaki özel hukuk uyumsuzluklarının çözümünde uygulanması gereken yargılama kurallarını belirlediğini hatırlayınız.
➤ Yargılama konusuna göre yargı örgütünü seçiniz.	➤ Türk yargı örgütünü temelde sekiz ana birim hâlinde incelediğimizi unutmayınız.
➤ Görevine göre mahkemeyi belirleyiniz.	➤ Bir davanın görüleceği mahkeme, dava konusunun miktarı veya değerine göre belirlenebileceği gibi, davanın niteliğine göre de belirlenebilir. Bunların yanında davalara çeşitli kanunlarla görevlendirilmiş özel uzmanlık mahkemelerince de bakılabilir olduğunu hatırlayınız.
➤ Yetkilerine göre mahkemeyi belirleyiniz.	➤ Her mahkemenin, Türkiye'nin coğrafi sınırları içinde ortaya çıkmış olan her ihtilafa bakmak yetkisine sahip olmadığını hatırlayınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Medeni usul hukukunun uygulama alanına göre değerlendiriniz.		
2. Yargılama konusuna göre yargı örgütünü seçiniz.		
3. Görevine göre mahkemeyi belirlediniz mi?		
4. Yetkilerine göre mahkemeyi belirlediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

-, bir ülke yurttaşlarının birbirleriyle ve belirli ölçüde devletle, doğrudan doğruya veya dolaylı olan ilişkilerini düzenleyen kurallardan oluşan bir hukuk dalıdır.
A) Eşya Hukuku B) Miras Hukuku C) Medeni Hukuk D) Aile Hukuku
- Devlet yargı yetkisini mahkemeler eliyle ve bu mahkemelerin başında bulunan aracılığı ile kullanır.
A) Başkanlar B) Hâkimler C) Savcılar D) Yargıçlar
- Ülkemizde bir dava açabilmek veya açılmış olan davayı takip edebilmek için avukat tutma zorunluluğu
A) yoktur. B) vardır. C) olabilir. D) olmalıdır.
- Tapulama Kanunu'na göre kurulan ve tek hâkimli olan bu mahkemeler, Kadastro Kanununun ilgili maddesi ileadını almıştır.
A) Vergi Mahkemesi B) Tapu Mahkemesi
C) Asliye Mahkemesi D) Kadastro Mahkemesi
- Askerî yargının üst dereceli mahkemesi olan, Anayasanın ilgili maddesi ile düzenlenmiştir.
A) Yüksek Yargı B) Yargıtay C) Askerî Yargıtay D) Disiplin Mahkemesi
- Aşağıdakilerden hangisi adliye memurlarından **değildir**?
A) Yazı işleri müdürleri B) Arzuhalciler C) Avukatlar D) Mübaşirler
- Aşağıdaki ifadelerden hangisi zabıt kâtabi için doğru **değildir**?
A) Mahkemede yazı işleri müdürünün denetiminde çalışan yargı memurudur.
B) Mahkemenin resmî tanığı durumundadır.
C) Duruşmalarda ve duruşma dışında tutanak düzenlemek ve kararları yazmak görevini yerine getirir.
D) Mahkeme tutanağı, hâkim ve taraflarca imzalanır. Zabıt kâtabi tarafından imzalanmaz.
- Aşağıda verilenlerden hangisi kadastro mahkemeleri için **söylenemez**?
A) Taşınır mal mülkiyetine ve sınırsız aynı haklara bakar.
B) Sınır ve ölçü uyumsuzluklarına bakar.
C) Tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara bakar.
D) Kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Türk Medeni Kanunu'na göre yargılamaya ilişkin esasları açıklayabilecek ve yerinde uygulayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bilgi alabileceğiniz hısım, akraba veya komşularınızdan mahkemede herhangi bir dava süreci yaşamış olanlarla görüşün. Mahkemede davayı nasıl başlattıklarını, tarafların kimler olduğunu, avukat tutmuşlarsa davaya katkısını, dava sürecindeki gelişmeleri, davanın nasıl sonuçlandığını, mahkeme kararına itiraz için temyize başvurmuşlarsa nelerin olduğunu araştırarak ön bilgi sahibi olup öğrendiklerinizi sınıf arkadaşlarınızla da paylaşınız.

2. YARGILAMAYA İLİŞKİN ESASLAR

2.1. Taraflar

Taraf; kendi namına hukuki himaye isteyen ile kendisine karşı hukuki himaye istenendir. Yani bir hukuki davada taraflar, davacı ve davalıdır. Taraflar karşılıklı birer kişi olabileceği gibi birden fazla da olabilir.

2.2. Davanın Açılması

Dava dilekçesi davalı sayısından bir fazla düzenlenerek ve yazılı deliller eklenerek mahkemeye verilir. Dilekçelerden biri dosyaya konur, diğerleri davalılara gönderilir. Davacı davayı açarken ödemesi gereken harç ve giderleri de peşin olarak ödemelidir.

Dava dilekçesi kendisine ulaşan mahkeme, bu dilekçeyi gecikmeden davalıya tebliğ eder.

Harca tabi davalarda harcın yatırıldığı tarih; harca tabi olmayan davalarda ise dilekçenin hâkim tarafından havale edildiği tarih davanın açıldığı tarih olarak kabul edilmiştir.

2.3. Davaya Cevap

Davacının yargı organlarına başvurarak dava açma hakkı bulunduğu gibi, davalının da meşru vasıta ve yollardan yararlanarak mahkeme önünde savunma hakkı bulunmaktadır.

Kanunda belirtilen istisnalar dışında hâkim, iki tarafı dinlemeden ve davalıya savunma imkânı vermek için onu davet etmeden hüküm veremez.

Dava dilekçesinin tebliği üzerine davalı değişik şekillerde davranabilir. Davalı davayı kabul edebileceği gibi, davaya cevap vermeyebilir ya da cevap dilekçesi vererek davaya karşı koyabilir. Davaya karşı koyarken de sadece davacının ileri sürdüğü hususlara karşı koymakla yetinebileceği gibi yeni vakıalar da ileri sürebilir.

Davalı, davacının dava açarak yönelttiği talepleri haklı görüyorsa davayı kısmen veya tamamen kabul edebilir. Bununla dava, kabul oranında son bulur.

Cevap süresi içinde cevap dilekçesi vermemiş olan davalının, davacı tarafından dava dilekçesinde ileri sürülen vakıaları tamamen inkâr ettiği kabul edilir.

2.4. Tahkikat

Dilekçelerin verilmesi aşaması tamamlandıktan sonra, davanın en önemli ve en uzun süren aşaması olan tahkikat aşamasına geçilir. Bu aşamada, tarafların dilekçelerinde ileri sürdükleri vakıaların (olayların) doğru olup olmadığı araştırılır.

Tahkikat, tahkikat için belirlenen duruşmalarda yapılır. Mahkeme, dilekçelerin verilmesi aşaması tamamlandıktan sonra; dilekçeleri, buna bağlı olarak tarafların iddia ve savunmalarıyla, dilekçelerin eki olarak verilen delilleri inceler. Taraflar arasında uyuşmazlık olan konuları tespit eder. Bu inceleme sonunda mahkeme, davanın yargılama ve hüküm için yeterince aydınlandığı kanaatine varabilir. Bu durumda, mahkemenin diğer hususları inceleyip tahkikat yapmasına gerek olmadığından, taraflara tahkikatın tamamlandığı bildirilir ve taraflar sözlü yargılama için duruşmaya davet edilir.

Dilekçelerin incelenmesinden sonra, davanın yargılama ve hüküm için yeterince aydınlanmadığı anlaşılırsa (Uygulamada genellikle durum bu şekilde gerçekleşir.) mahkeme, uyuşmazlık konusu olan ve noksan gördüğü hususlarda inceleme yapmak için tarafları duruşmaya çağırır.

Taraflar mahkemeye aynı duruşmada delillerini gösterebilir ve verilmesi gereken delilleri verebilirler. Bu mümkün olmazsa yeni bir duruşma günü belirlenir.

Mahkeme, kural olarak tarafların iddia ve savunmalarını birlikte inceler. Ancak, tahkikatın daha basit ve kısa görülmesi için, bu iddia ve savunmalardan biri veya bir kısmı diğerlerinden önce incelenebilir.

2.5. Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri

Davanın açılması ile kesin hükme kadar devam eden yargılama süresi boyunca, davacı veya davalının, dava konusu ile ilgili olarak hukuki durumunda meydana gelebilecek zararlara karşı geçici hukuki himaye tedbirleri (ihtiyati tedbir) müessesesi kabul edilmiştir.

Taşınır veya taşınmazlar dava konusu olduğunda çekişmeli şeyin muhafazası için gerekli tedbirler alınabilir, nafaka için tedbir olarak karar verilebilir, ayrılık ve boşanma

davalarında da Türk Medeni Kanunu'na göre gerekli geçici tedbirlerin alınabileceği belirtilmiştir.

Para alacakları konusunda, ihtiyati tedbir yoluna başvurulamaz. Zira bu alacakların teminat altına alınması, İcra Hukuku'na özgü bir geçici hukuki koruma olan 'ihtiyati haciz' ile sağlanmıştır.

İhtiyati tedbir dava açılmadan önce istenebileceği gibi, dava açıldıktan sonra da istenebilir.

Medeni Usul Kanunu'nda sayılan hukuki himaye tedbirleri:

Mahkeme, taraflar arasında aynı çekişmeli olan bir taşının bir yediemine (güvenilir kişiye) teslimine karar verebilir,

Taraflar arasında çekişmeli olan şey bir taşımaz ise temlik hakkının (başkasına satış veya naklinin) sınırlanması şeklinde tapuya şerh verilebileceği gibi geçici tescile de karar verilebilir.

Mahkeme, ihtiyati tedbir olarak nafaka ödenmesine karar verebilir.

2.6. Delillerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Medeni Usul Hukuku'nda kural olarak taraflarca hazırlama ilkesi geçerlidir. Buna göre, mahkemenin karar verebilmesi için somut olayda bulunması gereken vakıaları (olayları, olguları) ve bunların ispatına yarayan delilleri, kural olarak davanın tarafları temin etmelidir.

Dava açan taraf veya davalı, kendisinin haklı olduğunu ispat etmek için kendi lehine olan olayları ve delilleri dilekçesinde mahkemeye bildirmelidir. Örneğin, (A) bir satım sözleşmesi nedeniyle (B) den alacaklı olduğunu iddia ederek dava açarsa dava dilekçesine alacağını gösteren senedi veya sözleşmeyi de eklemelidir. Aynı şekilde bu davada borcunu ödemediği için borçlu olmadığını ileri süren davalı da borcun ödendiğine dair bir makbuzu mahkemeye sunmalıdır. Örneğin, bir trafik kazası nedeniyle tazminat davası açan (A), bu davada olayı gören tanıkların ismini mahkemeye bildirmelidir. İsmi mahkemeye bildirilmeyen tanıkların dinlenmesi mümkün değildir.



Resim 2.1: Delil toplama



Resim 2.2: Delillerin toplanması

Mahkemenin uygun görmesi veya süre vermesi hâlinde, taraflar davanın daha sonraki aşamalarında da delil ibraz edebilirler.

Mahkeme kural olarak kendiliğinden delil toplamaz. Ancak kendiliğinden araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalarda (kamu düzenini veya kamu yararını ilgilendiren durumlarda), mahkeme uyuşmazlığın aydınlanması ve çözülmesi için gerekli bütün delilleri, taraflarca ileri sürülmesine dahi, kendiliğinden toplayabilir. Örneğin, nüfus kayıtlarının düzeltilmesi için açılan davalarda, babalık davasında veya kadastro davalarında, hâkim davanın haklı olup olmadığını tespit edebilmek için gerekli tüm delilleri kendisi temin edebilir. Ayrıca hangi tür dava olursa olsun hâkim kendiliğinden keşfe karar verebilir veya bilirkişiden rapor isteyebilir.

Delillerin toplanmasından sonra, hâkim bu delilleri inceleyerek iddia ve savunma konusu vakıaların ispat edilip edilmediğini değerlendirecektir. Kural olarak hâkim delilleri serbestçe değerlendirir ve uyuşmazlık konusu olayların ispat edilmiş sayılıp sayılmayacağına karar verir. Tanık beyanı, keşif, bilirkişi raporu gibi takdiri delilleri hâkim serbestçe değerlendirir. Buna karşılık senet ve yemin gibi deliller hâkimi bağlar. Taraf iddiasını ispat etmek için senede dayanmışsa hâkim bu senede göre karar vermek zorundadır.

2.7. Davayı Sonuçlandıran Taraf Muameleleri

Medeni Usul Hukuku'nda tasarruf ilkesi, davanın taraflarının yargılamanın başlangıcını, konusunu ve sona ermesini belirleyebilmeleri anlamına gelmektedir. Tasarruf ilkesinin iki ana cephesi bulunur. Bunlardan birincisi, kimsenin kendi lehine olan bir davayı açmaya zorlanamayacağı; ikincisi ise davanın taraflarının dava ve konusu üzerinde kural olarak serbestçe hareket ve tasarruf edebilecekleridir.

Davacının talep sonucundan, yani dava konusu edilmiş olan haktan, bir daha dava etmemek üzere vazgeçmesi anlamına gelen davadan feragat, bir taraf usul işlemi olmakla birlikte; hakkın kendisinden vazgeçilmesi nedeniyle de bir maddi hukuk işlemidir.

Davayı kabul, davalının, davacının dava dilekçesinde belirttiği talep sonucuna kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. Davanın kabulü ile dava sona erer.

Bir davada tarafların usulüne uygun biçimde çağrıldıkları hâlde duruşmaya gelmemelerine bağlanan sonuçlar, "dosyanın işlemde kaldırılması" müessesisiyle düzenlenmiştir.

2.8. Karar ve Hüküm

Yargısal karar, uyuşmazlığın çözümü amacıyla hukuki gerekçeye dayandırılmış irade açıklamasıdır. Kararın (hükümün) sözlü ifadesi, hüküm sonucunun duruşma tutanağına geçirilerek okunması suretiyle olur. Duruşmada okunan bu hüküm sonucuna kısa karar denilir. Gerekçeli karar kısa kararın tefhiminden başlayarak on beş gün içinde yazılır.

İki tarafın ileri sürdüğü iddia ve savunmaların özeti, anlaşıkıkları ve anlaşamadıkları hususlar, uyuşmazlık konuları hakkında toplanan deliller, delillerin tartışılması, ret ve üstün tutma sebepleri, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepler yani ilgili kanun hükümleri kararda yer alır.



Resim 2.3: Karar ve hüküm

Kararın en önemli unsuru hüküm sonucudur. Hüküm sonucu kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin tarafların istem sonuçlarından her biri hakkında verilen hükümlerle taraflara yüklenen borç ve hakların, sıra numarası altında açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi zorunludur. Ayrıca karara karşı gidilebilecek kanun yollarının (temyiz yolu açık olmak üzere gibi) gösterilmesi gerekir. Böylece hükme karşı kanun yoluna başvurmak isteyen tarafa kanun yoluna başvurma hakkı hatırlatılmış olur. Ancak, bir kararda aslında tarafın veya tarafların her ikisinin kanun yoluna başvurma hakları olmasına rağmen bu hak gösterilmemiş olsa bile taraflar yine de kanun yoluna başvurabilirler.

Yazılan kararın altı, kararı veren hâkimlerle tutanak kâtibi tarafından imza edilir ve kararın aslı mahkemenin karar kartonunda saklanır. Kararın taraflara verilen mühürlü suretlerine **ilâm** denir.

2.9. Davadaki Özel Durumlar

Davadaki özel durumlar şunlardır:

- Dava arkadaşlığı
- Davaya müdahale
- Davanın ihbarı
- Davaların ayrılması
- Davaların birleştirilmesi
- Davanın ıslahı

Şimdi bunları sırasıyla açıklayalım.

2.9.1. Dava Arkadaşlığı

Davacı tarafta birden fazla kişinin birlikte dava açması ya da davalı tarafta birden fazla kişiye karşı dava açılabilmesi mümkündür. Bu duruma, bir taraftaki birden fazla kişi davada birlikte hareket ettiklerinden **dava arkadaşlığı** denir.

Dava arkadaşlığı davacı tarafta söz konusu ise aktif dava arkadaşlığından, davalı tarafta söz konusu ise pasif dava arkadaşlığından söz edilir.

Öte yandan dava arkadaşlığı mecburi (zorunlu) ve ihtiyari dava arkadaşlığı olmak üzere ikiye ayrılır.

Maddi hukukun, bir hakkın birden fazla kişi tarafından kullanılmasını veya birden fazla kişiye karşı kullanılmasını zorunlu kıldığı hâllerde, bu hak dava konusu yapıldığı zaman o hakla ilgili birden fazla kişi mecburi (zorunlu) dava arkadaşı durumundadır. Bu hâlde birden fazla kişi, o hak için dava açacaklarsa davanın hepsi tarafından birlikte açılması, o haktan dolayı kendilerine karşı dava açılacaksa davanın hepsine karşı birlikte açılması zorunludur.

2.9.2. Davaya Müdahale

Bir dava sonucunda verilen hükmün, üçüncü bir kişinin hukuki durumunu dolaylı olarak etkileyebileceği durumlarda, bu kişinin o davaya taraflardan birinin yanında ve onun yardımcısı olarak katılması mümkündür. Buna **fer'i müdahale** denir.

Fer'i müdahale talebi, davanın görüldüğü mahkemeye verilecek dilekçe ile yapılır. Müdahale talebinde üçüncü kişi kimin yanında davaya müdahale etmek istediğini ve bu müdahaledeki menfaatinin açıklamak zorundadır. Müdahale talebi üzerine asıl davanın görülmesi ertelenir. Mahkeme müdahale dilekçesinin suretlerini duruşma günü ile birlikte taraflara tebliğ eder. Taraflar, dilekçenin kendilerine tebliğinden sonra belirlenen duruşma gününe kadar müdahale talebine itiraz edebilirler. Hâkim müdahale talebini ve bu talebe tarafların itirazlarını hadise hakkındaki hükümlere göre inceler ve karara bağlar. Hâkim, müdahale şartlarının varlığını tespit ederse, müdahale talebinin kabulüne karar verir. Hâkim, müdahale şartlarının bulunmadığı kanısına varırsa müdahale talebinin reddine karar verir. Müdahale talebinin reddi veya kabulü tek başına temyiz edilemez; ancak asıl hüküm verildikten sonra hükümle beraber temyiz edilebilir.

2.9.3. Davanın İhbarı

Açılmış ve görülmekte olan davada, taraflardan birinin, yargılamanın bitimine kadar, üçüncü bir kişiye bu davayı haber vermesine ve üçüncü kişiden bu davada kendisine yardım etmesini istemesine **davanın ihbarı** denir.

Davanın ihbarı, tarafın davayı kaybetmesi hâlinde üçüncü bir kişiye rücu (dönüş) hakkı olduğu veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceği hâllerde söz konusu olur. Bu çerçevede davanın ihbar edileceği kişi, tarafın davayı kaybetmesi hâlinde kendisine rücu edilecek veya onun rücu edeceği üçüncü kişi olmalıdır.

İhbar herhangi bir şekilde tabi olmadığı gibi hâkimin veya karşı tarafın iznine de tabi değildir. İhbarda bulunmak isteyen taraf, rücu sebebini bildirerek mahkemeden kendisine uygun bir süre verilmesini isteyebilir. Mahkeme, rücu sebebini haklı görürse tarafa ihbar için süre verebilir. İster mahkeme aracılığı ile ister mahkeme dışında yapılsın, ihbarda bulunan kişi, ihbarda görülmekte olan davanın konusu ve sebebi ile bu davanın kaybedilmesi hâlinde üçüncü kişiye rücu edeceğini veya kendisinin hak isteyebileceğini, tarafların kim olduğunu ve üçüncü kişinin hangi sıfatla davaya katılacağını bildirmelidir.

Davayı ihbar eden kişi, üçüncü kişiden ya davaya katılmasını ya da kendisini davada temsil etmesini ister. İhbar eden, üçüncü kişiden kendisini davada temsil etmesini istemişse üçüncü kişi seçimlik bir hakka sahiptir: İsterse fer'i müdahil olarak davaya katılır, isterse ihbarda bulunan kişiyi davada temsil eder. İhbar edeni temsil ettiği durumda üçüncü kişi, ihbar eden tarafın yerine geçerek davayı onun adına takip eder. Bu hâlde söz konusu olan temsil, iradî bir temsil olduğundan üçüncü kişi, davada vekilin genel yetkiye dayanarak yapabileceği yetkileri kullanır.

Üçüncü kişinin, davaya fer'i müdahil olarak katılmayı kabul etmesi durumunda ise müdahale talebinde bulunması ve bu talebinin mahkemece kabul edilmesi gereklidir. Eğer üçüncü kişi, fer'i müdahil olarak davaya katılırsa bu davadaki yetkileri tamamen fer'i müdahilin yetkileri gibidir.

2.9.4. Davaların Ayrılması

Aralarında bağlantı bulunmayan ancak birlikte açılan davaların ayrılmasına karar verilebileceği gibi, yargılamanın daha iyi yürütülmesini sağlamak için aralarında bağlantı bulunan davaların da ayrılmasına karar verilebilir. Ayrıca, mahkemece sonradan birleştirilen davaların da ayrılmasına karar verilebilir.

Birlikte açılan davalar arasında, ihtiyari dava arkadaşılığının caiz olmadığı yani dava konusu hak veya borcun ortak olmadığı ya da ortak işlemin bulunmadığı yahut davanın aynı sebeple doğmadığı durumlarda davaların ayrılmasına karar verilebilir. Ayrıca temyiz merciinin aynı olmadığı davaların da ayrılmasına karar verilebilir.

Aralarında bağlantı bulunan veya sonradan birleştirilen davalarda da yargılamanın daha iyi şekilde yürütülmesini sağlamak için ayrılması gerekiyorsa davaların ayrılmasına karar verilebilir.

Davaların ayrılması şartlarının bulunduğu durumlarda, mahkeme talep üzerine veya kendiliğinden davaların ayrılmasına karar verebilir.

Mahkeme, şartları oluşmuşsa sadece davaların ayrılmasına karar verir. Gerek davaların ayrılması kararı, gerekse ayırma talebinin reddi kararı nihai bir karar olmadığından temyiz edilemez, ancak asıl hükümlerle birlikte temyiz edilebilir.

2.9.5. Davaların Birleştirilmesi

İster aynı mahkemede ister farklı mahkemelerde açılmış olsun davalar arasında bağlantı bulunuyorsa iki davanın birleştirilmesi istenebilir.

Dava konusu hak veya borcun ortak olduğu ya da ortak işlemin bulunduğu yahut davanın aynı sebepten doğduğu davalarla, temyiz merciinin aynı olduğu davalar arasında bağlantının bulunduğu kabul edilir.

Aralarında bağlantı bulunan davaların başka yer mahkemelerinde açılması durumunda, birleştirilme talebi ancak ilk itiraz olarak ileri sürülebilir. Aynı yerdeki, birden fazla kurulmuş mahkeme farklı mahkeme değil aynı mahkeme sayılır.

Aralarında bağlantı bulunan davalardan ikincisinin davalısı, davaların birleştirilmesini istiyorsa bunu ilk itiraz olarak ileri sürmelidir. Farklı mahkemelerde görülen davaların birleştirilmesi ilk itiraz olarak ileri sürülmemişse bağlantı bulunsa dahi mahkeme kendiliğinden birleştirme kararı veremez. Bu durumda, ancak bekletici sorun yapılabilir.

Birleştirme ilk itirazı üzerine, mahkeme, ilk davanın açıldığı mahkemeden bilgi ister ve davaların birleştirilmesi şartlarının oluştuğu kanaatine varırsa davaların birleştirilmesine, davanın birinci mahkemeye gönderilmesine karar verir. Mahkeme bu kararıyla davadan elini çektiğinden, bu karar nihai bir karar olup temyiz edilebilir.

Aralarında bağlantı bulunan davalar aynı mahkemede açılmışsa mahkeme davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden birleştirme kararı verebilir. Mahkeme, birleştirme şartlarının oluştuğu kanaatine varırsa birleştirme kararı verir. Birleştirilen davalardaki talepler ayrı ayrı değerlendirilir, ancak bunların tahkikat aşaması ortak yürütülür.

2.9.6. Davanın Islahı

Tarafların, yargılamadaki usul işlemlerini tamamen veya kısmen düzeltmelerine **ıslah** denir.

Örneğin, davacı bir malın teslimini isterken davasını ıslah ederek malın bedelini isteyebilir veya dava dilekçesinde unuttuğu bir vakıayı ileri sürebilir. Islah, mahkemeye yöneltilen tek taraflı ve açık bir irade beyanıdır. Bu sebeple, şartları yerine getirildiğinde ıslahın gerçekleşmesi, karşı tarafın veya mahkemenin kabulüne bağlı değildir.

İddia ve savunmayı değiştirme, genişletme sayılmayan hâllerde veya karşı tarafın genişletmeye ve değiştirmeye rıza gösterdiği hâllerde, ıslaha başvurmaya da gerek yoktur. Ayrıca, açık yazı ve hesap hatalarının düzeltilmesi için de ıslah yoluna başvurmaya gerek yoktur. Bunların her zaman düzeltilmesi mümkündür.

Islahın konusu, tarafların yaptıkları kendi usul işlemleridir. Taraflar ıslahla, dilekçelerinde belirttikleri vakıaları, dava konusunu, talep sonucunu değiştirebilirler.

Davanın tamamen veya kısmen ıslahı mümkündür. Davanın tamamen ıslahı dava dilekçesinden itibaren yapılan ıslahıdır. Bu sebeple, ancak davanın tamamen ıslahını davacı veya karşılık dava açmışsa davalı yapabilir. Davanın kısmen ıslahı ise davanın tamamı değil; taraflarca dava dilekçesinden sonraki herhangi bir usul işlemi ıslah edilir.

Bir taraf, davada ancak bir defa ıslah hakkını kullanabilir. Islah duruşma sırasında talebin tutanağa geçirilmesi şeklinde olabileceği gibi yazılı olarak dilekçe ile de yapılabilir.

Islah yapan tarafın, o tarihe kadar olan yargılama giderleri ile karşı taraf için mahkemece takdir olunacak zarar ve ziyasını davada mahkûm olmuş gibi derhal mahkeme veznesine ödemesi gerekir. Aksi hâlde ıslah yapılmamış sayılır.

2.10. Kanun Yolları

Kanun yolu ile ilk derece mahkemeleri tarafından verilen hükümlerin, kesinleşmeden önce bir üst mahkeme tarafından denetiminin yapılarak hukuka aykırı karar verilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. İlk derece mahkemelerince uygulanan hukuk kurallarının denetlenmesi amacıyla, üst mahkemeler kurulmuştur. Kanun yolu ile ilk derece mahkemesince verilen kararın hukuka uygunluk denetimi sağlanırken diğer taraftan doğru ve adil bir karar verilmesi de amaçlanmaktadır. Bu sayede yanlış olduğu iddia edilen kararların tekrar gözden geçirilerek ve gerektiğinde bozularak ya da değiştirilerek düzeltilmesi amaçlanmaktadır. Kanun yolunun bir diğer amacı da hukuk kurallarının uygulanmasında birliğin sağlanmasıdır.

Kanun yolu, olağan ve olağanüstü kanun yolu olarak ayırımı tabi tutulur. Henüz kesinleşmemiş kararlara karşı olağan ya da normal kanun yoluna başvurulur. Buna karşılık, şekli anlamda kesinleşmiş kararlara karşı olağanüstü kanun yoluna başvurulmaktadır.

Medeni Usul Hukuku'nda olağan kanun yolu, temyiz ve karar düzeltmedir. Olağanüstü kanun yolu olarak ise yargılamanın yenilenmesi yolu düzenlenmiştir.

2.10.1. Temyiz Kanun Yolu

İlk derece mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yoluna başvurulmak istendiğinde öncelikle temyiz yoluna başvurulur.

Temyiz incelemesinde ilk derece mahkemelerinde verilen kararların hukuka uygunluk denetimi yapılır. İlk derece mahkemesi taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözmektedir. Temyiz incelemesinde ise ilk derece mahkemesinin uyuşmazlık hakkında verdiği kararın hukuka ve kanuna uygunluk denetimi yapılır; yoksa yeniden bir inceleme yapılarak karar verilmez. Temyiz incelemesi, vakıaların incelenmesine ve tartışılmasına yönelik değildir. Temyiz yolunda, ilk derece mahkemesi kararının verilmesinde hukukun yanlış uygulandığı ileri sürülebilir. Ancak hükmün verilmesinden sonra yaşanan vakıaların ileri sürülmesi mümkün değildir.

Kural olarak ilk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz sebepleri Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddesinde gösterilmiştir. Temyiz sebepleri sınırlı olarak sayılmıştır.

Temyiz yoluna davanın tarafları başvurabilir. İhtiyari dava arkadaşlarından her biri diğerinden bağımsız olarak temyize başvurabilir. Buna karşılık mecburi dava arkadaşları, temyize de birlikte başvurmak zorundadır.

Temyiz belli bir süre ile sınırlıdır. Bu süre, temyiz edilecek kararı veren mahkemeye göre değişik olarak düzenlenmiştir. Asliye Mahkemesi kararlarına kararın tebliğinden itibaren 15 gün, Sulh Mahkemesi kararlarına ise 8 gün içinde temyiz için başvurulmalıdır.

2.10.2. Karar Düzeltme

Yargıtay'ın temyiz incelemesi üzerine verdiği kararlara karşı tanınmış bir kanun yoludur.

Ancak, Yargıtayın temyiz incelemesi sonucunda verdiği tüm kararlar aleyhine karar düzeltme yoluna başvurulamaz. Aleyhine karar düzeltme yoluna başvurulamayan kararlar Kanunda belirtilmiştir. Diğer yandan karar düzeltme nedenleri sınırlı olarak sayılmıştır.

Karar düzeltme talebi haklı bulunursa Yargıtayın temyiz incelemesi üzerine verdiği karar düzeltilir, yani Yargıtay, hüküm mahkemesi kararını onamışsa karar düzeltme incelemesi sonucunda bozabilir ya da bozmuş olduğu hükmü onayabilir.

Karar düzeltme yoluna davanın tarafları başvurabilir. Karar düzeltme süresi on beş gündür. Bu süre kararın tebliğinden itibaren başlar. Karar düzeltme talebi, asıl hükmü veren yerel mahkemeye veya temyiz incelemesini yapan Yargıtay dairesine dilekçe verilerek olur.

2.10.3. Yargılamanın Yenilenmesi

Kesin hükme bağlanmış dava yeniden görülemez, yani konusu, tarafları ve dava sebebi aynı olan dava tekrar açılmaz. Ancak, bu kuralın mutlak olarak uygulanması adaletin gerçekleşmesine engel olabilir.

Ağır yargılama hatalarının yapılması, yargılama sırasında tespit edilemeyen önemli delillerin sonradan ortaya çıkması gibi nedenlerle yargılamanın yenilenmesi (yargılamanın iadesi) yolu düzenlenmiştir.

Yargılamanın yenilenmesi, kesinleşen kararlar için başvurulabilecek bir yol olduğundan, olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilmektedir. Yargılamanın yenilenmesi talebini, hükmü veren mahkeme inceler.

Yargılamanın yenilenmesi sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Bunlar:

- Yargılama sırasında elde edilemeyen bir senet veya belgenin hükümden sonra ele geçirilmiş olması,
- Hükme esas olan senedin sahte olduğunun sonradan anlaşılması,
- Verdiği ifade hükme esas alınan tanığın, hükümden sonra yalan yere tanıklık etmekten mahkûm olması,
- Davaya bakması yasak olan hâkimin hüküm vermiş olmasıdır.

Dolayısıyla yargılama sonucu verilen her hüküm için yargılamanın yenilenmesi söz konusu değildir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Koca, evini terk etmiştir. Yoksul durumdaki kadın iki çocukları ile başka bir ilde ikamet eden babasının evine sığınır ve evlilik birliği devam ederken tedbir nafakası isteminde bulunur. Bunun üzerine koca eşinden boşanmak üzere boşanma davası açar. Hangi dava önce açılmışsa o dosya üzerinden davalar birleştirilir. Tedbir nafakası davası aşağıdaki şekilde sonuçlanmıştır.

ÖZET: Boşanma davası açılmaksızın davalının evlilik birliği gereklerini yerine getirmediği ileri sürülerek eş ve müşterek küçük çocuk için tedbir nafakası isteminde bulunulmuştur. Ayrıca açılmış işbu davada, nafaka miktarı kamu düzenine ilişkin bir husus olmayıp, hâkimin takdir yetkisinin bulunması da anlaşma ile nafaka miktarını belirlemelerine engel değildir. Ayrıca davacının anlaşmaya rağmen bu davayı açıp sürdürmesinde de hukuki yararı vardır. Nitekim davalının kabulünde olan nafakayı ödememesi hâlinde, elinde mahkemece ilam bulunmayan davacının alacağını tahsil etme imkânı olmayacaktır. O hâlde davalının nafaka miktarına ilişkin kabulü geçerli olup, mahkemece kabul doğrultusunda hüküm kurulması gerekir.

DAVA: Taraflar arasında görülen nafaka davasının yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra, dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

KARAR: Davada, davalının evlilik birliği gereklerini yerine getirmediği ileri sürülerek eş ve müşterek küçük çocuk için toplam 600 TL tedbir nafakası istenilmiş; mahkemece, nafakanın hâkim tarafından takdiri gerekeceği; davalının kabul beyanının mahkemeyi bağlayıcı sonuç doğurmayacağı gerekçesiyle istemin kısmen kabulüne karar verilmiştir.

SONUÇ: Bu itibarla yukarıda açıklanan esaslar göz önünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz, temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan kabulü ile hükmün HUMK'nun 428. maddesi gereğince BOZULMASINA ve peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 13.06.2008 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yukarıdaki örnek olayı inceleyiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Yargıya ilişkin esasları tespit ediniz.	➤ Davanın taraflarını, davalının açılmasını, tahkikat süresini, ihtiyadi tedbirleri, delillerin toplanması ve değerlendirilmesini, karar ve hükümleri inceleyiniz.
➤ Davada özel durumların olup olmadığını tespit ediniz.	➤ Dava arkadaşlığı, davaya müdahale, davalının ihbarı, davaların ayrılması, davaların birleştirilmesi ve davalının ıslahı yönünden inceleyiniz.
➤ Kanun yollarını değerlendiriniz.	➤ Temyiz, karar düzeltme veya yargı yenilemesi durumları yönünden inceleyiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Yargıya ilişkin esasları tespit ettiniz mi?		
2. Davada özel durumların olup olmadığını tespit ettiniz mi?		
3. Kanun yollarını değerlendirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1.kendi namına hukuki himaye isteyen ile kendisine karşı hukuki himaye istenendir.
A) Taraf B) Davalı C) Davacı D) Şahit
2.dilekçesi davalı sayısından bir fazla düzenlenerek ve yazılı deliller eklenerek mahkemeye verilir.
A) Şikâyet B) Dava C) Talep D) Müracaat
3. Dilekçelerin verilmesi aşaması tamamlandıktan sonra, davanın en önemli ve en uzun süren aşaması olanaşamasına geçilir.
A) Davaya cevap B) Delillerin toplanması
C) Tahkikat D) Karar ve hüküm
4., uyuşmazlığın çözümü amacıyla hukuki gerekçeye dayandırılmış irade açıklamasıdır.
A) Hukuki işlem B) Hukuki sonuç C) Yargılama D) Yargısal karar
5. İlk derece mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yoluna başvurulmak istendiğinde öncelikleyoluna başvurulur.
A) Temyiz B) Karar düzeltme C) Yargılamanın yenilenmesi D) Davayı red

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

6. () Kanunda belirtilen istisnalar dışında hâkim, iki tarafı dinlemeden ve davalıya savunma imkânı vermek için onu davet etmeden hüküm **veremez**.
7. () İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce istenmelidir. Dava açıldıktan sonra **istenemez**.
8. () Bir davada tarafların usulüne uygun biçimde çağrıldıkları hâlde duruşmaya gelmemelerine bağlanan sonuçlar, “dosyanın işlemden kaldırılması” müessesisiyle düzenlenmiştir.
9. () Tarafların, yargılamadaki usul işlemlerini tamamen veya kısmen düzeltmelerine islah denir.
10. () Asliye mahkemesi kararlarına kararın tebliğinden itibaren 30 gün, sulh mahkemesi kararlarına ise 15 gün içinde temyiz için başvurulmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Kadastro tespitine itiraz, geçit hakkı tesisi talebi, miras davaları, kat mülkiyeti davalarını aşağıdaki işlem basamaklarına uygun olarak değerlendiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Uygulama alanı yönünden davaları değerlendiriniz.	➤ Örnek davaların hangi hukuk alanlarına tabi olduğunu belirleyiniz.
➤ Yargı örgütündeki görevlileri sayınız.	➤ Davaların görülmesinde kimlerin görev aldığını değerlendiriniz.
➤ Davalara göre yargı örgütünü tespit ediniz.	➤ Davanın konusuna göre hangi mahkemenin yetkili olduğunu tespit ediniz.
➤ Yargılamaya ilişkin esasları değerlendiriniz.	➤ Tarafları tespit ediniz.
➤ Davalarda hangi özel durumların olabileceğini değerlendiriniz.	➤ Dava arkadaşlığı, davaya müdahale, davanın ihbarı, davaların ayrılması, birleştirilmesi veya davanın ıslahı olabilir mi tartışınız.
➤ Davaları kanun yolları yönünden değerlendiriniz.	➤ Temyiz, karar düzeltme ya da yargının yenilenmesi durumları yaşanabilir mi tartışınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Uygulama alanı yönünden davaları değerlendirdiniz mi?		
2. Yargı örgütündeki görevlileri saydınız mı?		
3. Davalara göre yargı örgütünü tespit ettiniz mi?		
4. Yargılamaya ilişkin esasları değerlendirdiniz mi?		
5. Davalarda hangi özel durumların olabileceğini değerlendirdiniz mi?		
6. Davaları kanun yolları yönünden değerlendirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Modül Değerlendirme Sorularına” geçiniz.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Medeni Hukuk, bir ülke yurttaşlarının birbirleriyle ve belirli ölçüde Devletle, doğrudan doğruya veya dolaylı olan ilişkilerini düzenleyen kurallardan oluşan bir hukuk dalıdır.
2. () Medeni Usul Hukuku'nun başta gelen amacı, devletin haklarının gerçekleşmesini sağlamaktır.
3. () Medeni Usul Hukuku'nun uygulama alanını: Tazminat, kira, alacak davaları ile şahsın bizzat kendisini ilgilendiren boşanma, nafaka, nüfus kaydı vb. dir.
4. () Yargı görevlileri: Hâkimler, savcılar, adliye memurları, avukatlar, noterlerdir.
5. () Adliye memurları; yazı işleri müdürleri, zabıt kâtipleri ve mübaşirlerdir.
6. () Danıştay, temyiz mahkemesidir. Adliye mahkemelerince verilen ve kânunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin, son inceleme yeridir.
7. () Yüksek Yargı: Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un ilgili maddelerinde zikredilen (ifade edilen) seçimle ilgili görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.
8. () Delillerin toplanması: Davanın açılması ile kesin hükme kadar devam eden yargılama süresi boyunca, davacı veya davalının, dava konusu ile ilgili olarak hukuki durumunda meydana gelebilecek zararlara karşı menfaatlerini korumaktır.
9. () Kanun yolları; temyiz, karar düzeltme ve yargılamanın yenilenmesidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1' İN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	B
3	A
4	D
5	C
6	B
7	D
8	A

ÖĞRENME FAALİYETİ -2' NİN CEVAP ANAHTARI

1	A
2	B
3	C
4	D
5	A
6	Doğru
7	Yanlış
8	Doğru
9	Doğru
10	Yanlış

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Yanlış
3	Doğru
4	Doğru
5	Doğru
6	Yanlış
7	Yanlış
8	Yanlış
9	Doğru

KAYNAKÇA

- KONURALP Haluk, **Medeni Usul Hukuku**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2006.
- PEKCANITEZ Hakan, Oğuz ATALAY, Muhammet ÖZEKES, **Medeni Usul Hukuku Temel Bilgiler**, Yetkin Hukuk Yayınları 2. Baskı, Ankara, 2008.
- ÜSTÜNDAĞ Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II 5. Baskı, İstanbul,1992.